Ільїна О.В.
к.ю.н. , доц., доц. кафедри кримінального права та кримінології
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Окремі питання реалізації прав засуджених до позбавлення волі

Залучення засуджених до суспільно-корисної оплачуваної праці є одним із основних практичних заходів, спрямованих на досягнення мети виправлення та ресоціалізації засуджених, дотримання ними вимог законів і інших правил поведінки, прийнятих у суспільстві. Праця в умовах позбавлення волі не є елементом кари та не має на меті завдання засудженому фізичних страждань, нелюдському або такого, що принижує гідність, поводження із засудженими.

Залучення до праці спрямоване, насамперед, на те, щоб спонукати засуджених ставитися до праці як до позитивної та необхідної складової їх життя, у тому числі й в подальшого життя на волі. Такі ж вимоги ставлять до праці ув'язнених Європейські тюремні правила.

Так, в Загальній декларації прав людини, ч.1 ст.23 закріплює положення, згідно з яким кожна людина має право на працю, вільний вибір, справедливі умови праці та захист від безробіття.

Право на працю – невід'ємне, непорушне право, яке належить кожній людині, в тому числі і засудженій особі, а також одне із фундаментальних прав людини, встановлених міжнародно-правовими актами і визнане усіма державами світу.

Україна прийняла на себе обов'язок дотримуватись тих положень, які сформульовані в міжнародно-правових документах. Це дотримання полягає в ратифікації нормативних документів та адаптації вітчизняних нормативних актів до міжнародно-правових документів.

Тому, законом від 8 квітня 2014 року «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засудженого до європейських стандартів» [1] внесені зміни до ч.1ст.118 КВК України надали засудженим право вибору – працювати або не працювати на підприємствах установ виконання покарань, а саме слова «повинні працювати» замінено словами «мають право працювати».

Як позитивний аспект слід відзначити збільшення активності в питаннях удосконалення нормативного регулювання діяльності з питань виконання кримінальних покарань. Зокрема, 7 вересня 2016 року Верховною Радою України був прийнятий Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих законодавчих актів України щодо забезпечення виконання кримінальних покарань та реалізації прав засуджених» [2]. Відповідно до цього закону, засуджені не повинні оплачувати своє харчування в період відбування покарання, а саме ч.1 ст.121 викладена у такій редакції: «Особи, які відбувають покарання у виправних колоніях, відшкодовують витрати на їх утримання, крім вартості харчування, взуття, одягу, білизни, спецхарчування та спецодягу». Певним чином удосконалено й питання соціального забезпечення засуджених, які залучені до суспільно-корисної оплачуваної праці за строковим трудовим договором – усі вони підлягають загальнообв'язковому державному соціальному страхуванню.

Проте, незважаючи на зміну законодавчого регулювання трудових відносин засуджених та адміністрації установ, згідно з яким нині засуджені залучаються до оплачуваної праці за строковим договором, що укладається між засудженим і виправною колонією (слідчим ізолятором), а також підлягають загальнообов'язковому державному

соціальному страхуванню, відомчі нормативні акти з цих питань, а саме Інструкція про умови праці та заробітну плату засуджених до обмеження волі або позбавлення волі, затверджену наказом Міністерства юстиції України від 7 березня 2013р. № 396/5[3], не змінені. Через це для персоналу залишаються невирішеними такі питання: форма трудового договору із засудженими; з якого часу необхідно заключати строкові договори із засудженими, які працевлаштовані в господарській обслузі та майстернях; чи потрібно після укладання договору видавати ще додатковий наказ про працевлаштування; в якій формі та де засуджений має висловити бажання працювати; колізії між різними нормативними актами щодо сплати єдиного соціального внеску тощо. Все це в підсумку свідчить, що ситуація у сфері виконання покарань залишається проблемною, а докорінних змін у сфері прав людини не відбулося [4].

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого кодексу України щодо адаптації правового статусу засудженого до європейських стандартів».- Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 23, ст.869./ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1186-18
2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення виконання кримінальних покарань та реалізації прав засуджених» ./ Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 43, ст.736. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: /http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1492-19
3. Наказ Міністерства юстиції України від 07.03.2013 № 396/5 Про затвердження Інструкції про умови праці та заробітну плату засуджених до обмеження волі або позбавлення волі ./[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0387-13
4. Яковець І.С. «Права в’язнів» / [Електронний ресурс].- Режим доступу: https://helsinki.org.ua/prava-v-yazniv-2/